

UNES “COMÈDIES” REPRESENTADES A GIRONA L'ANY 1600

PEP VILA

Quan fa uns anys va esclatar aquella sorollosa polèmica entre dos savis, Martí de Riquer i Joan Coromines, sobre si Guillem de Cervera i Cerverí de Girona eren la mateixa persona, Riquer va donar a conèixer uns documents sobre la personalitat del primer amb els quals va intentar resoldre la situació de confusió de què parlem. Amb una frase lapidària va dir que a l'hora de voler demostrar una tesi, la recerca documental és la que compta i, com que no hi ha més cera que la que crema, ens hem d'agafar a allò que tenim, per poc que sigui.

Amb aquest exemple anem al tema que avui ens ocupa. Quan en un inventari de l'hospital de Girona¹ de 1600-1601, vaig llegir-hi uns apunts comptables que, entre molts altres cobraments de censals, captes, almoines per al sosteniment d'aquest centre, donen fe que aquesta institució benèfica cobrava uns rèdits pel lloguer d'unes cadires que servien per representar comèdies a la casa del Governador i la casa Catllar, dos casals nobles del carrer Ciutadans de Girona que gairebé es toquen, vaig veure que, comptat i debatut, aquesta documentació era molt poca cosa, però, donada la manca d'informació que sobre l'activitat teatral s'observa en aquesta època, ha de ser benvinguda qualsevol aportació que sigui un far orientador en la foscor d'aquell temps. Aquests simples apunts revelen les dificultats que trobem per a l'estudi del teatre en aquesta i moltes altres èpoques. La mancança de textos únicament es pot suplir amb les notes d'arxiu que apareixen en diversos registres

¹ AHMG, *Llibres d'administració de l'hospital*. 1600- 1602. VI.1.2. Lligall núm. 3. Quadern sense foliar. Sobre aquesta època, vegeu el llibre de Joan BUSQUETS i Antoni SIMON, *Girona al segle XVII*, Quaderns d'Història de Girona, Ajuntament de Girona, 1993.

notarials i eclesiàstics, etc. Malauradament, tampoc puc contextualitzar aquestes representacions.

En aquest cas, els documents recullen dos tipus d'apuntaments que pertanyen a dos mons diferents. El primer fa referència al teatre àulic o de cenacle², practicat en cercles selectes, com el que més tard representarà el dramaturg Francesc Fontanella en recintes privats per a una minoria il·lustrada. De fet aquestes representacions de 1600 són l'antecedent del teatre de sala i alcova, que durant el segle XVIII és un fenomen sociocultural important, i que hom representarà en cases particulars de Barcelona tot fent competència als monopolis teatrals existents, com aquell de què gaudia el Teatre de la Santa Creu de Barcelona.

En el segon cas, es tracta del teatre d'hospital, del qual hi ha abundosos exemples arreu de Catalunya. Parlo del teatre benèfic, representat en un centre assistencial per recaptar diners per a la millora de la seva paupèrrima economia. En el primer cas, l'hospital lloga les cadires i seients sobrers a una casa particular que les necessitava puntualment. Com que la paperassa no indica el nombre de seients, desconeixem el nombre d'espectadors que assistien a una i altra escenificació. La pobra recaptació obtinguda pel lloguer i l'assistència a les representacions dóna a entendre que eren espectacles als quals hi assistia poca gent. El quadre de representacions seria aquest:

Nombre de representacions a casa del Governador	[1 i 10]
“ “ a la casa Catllar	[2 a 8 i 9]
“ a l'Hospital	[11 a 27]

DIADES

Gener de 1600:	9 representacions
Setembre “	4 “
Octubre “	14 “

² Vegeu per exemple el llibre de Teresa FERRER VALLS, *Nobleza y espectáculo teatral (1535-1622)*. Estudio y documentos. UNED de Madrid, Universitat de València i Universitat de Sevilla.

Encara que són molt imprecises les clarícies que ens ofereix la simple lectura d'aquest document que transcriu a continuació, no em puc estar de plantejar alguns interrogants. La rellevància del teatre com a espectacle en èpoques pretèrites fa que em preguntí, sense poder trobar resposta, per la companyia o companyies que hi participaven, els actors, l'obra o les obres representades en els escenaris, la llengua, quins decorats o tramoies s'havien muntat en aquests locals improvisats. Com es duia a terme la representació? Ben segur que disposaven de pocs elements, un escenari senzill bastit amb portes i cortinatges. D'altra banda, desconec si el mot *comèdia* era emprat com a sinònim d'espectacle teatral o bé es tracta del gènere dramàtic que tots coneixem, que té un acabament menys o més feliç, moralitzador o satíric. En aquest segon cas podríem parlar d'una comèdia humanística en llatí, o bé una comèdia prelopesca, abans que Lope de Vega edités el *Arte Nuevo de hacer comedias* (1609). La universitat de Girona funcionava des dels darrers anys del segle XVI. Podem creure també que l'Estudi General i, més tard, el col·legi dels jesuïtes produïssin alguna obra en llatí o castellà destinada a ser vista per particulars o en família. D'aquesta època de canvi entre el Renaixement³ i el Barroc posseïm molt poques referències sobre el teatre català que podia ser representat. D'aquí, crec, el valor d'aquestes i altres poques notes d'arxiu.

EL LLOC DE LA REPRESENTACIÓ

Identifico la casa del Governador amb la casa Sarriera⁴, al carrer Ciutadans de Girona, els estadants de la qual més tard esdevenen comtes de Solterra⁵. Actualment és la seu dels Serveis Territorials de Cultura de la

³ Francisco MONSALVATGE al llibre *Los condes de Ampurias vindicados* (vol. XXV, Olot, Ramon Bonet, 1917, pàg. 248) parla d'una escenificació èpica representada en temps d'Alonso Ramon Folch d'Aragó, duc de Segorb i de Cardona (1522-1563) a Castelló d'Empúries: "Que se hiciera alguna otra diversión, como *La Presa de la goleta de Túnez*, si se hallasen personas suficientes para representarla, y alguna otra diversión soldadesca..." El text del *Llibre de resolucions de la Universitat de la vila de Castelló*, any 1536, que hem consultat, diu així: "e axi mateix se fassa alguna bollissia axí per la *Presa de la goleta de Tunys* si tals personatges se troben, o alguna soldadesque segons lo millor se pugue...".

⁴ Enric MIRAMBELL, *El casal de Sarriera al segle XVI*, "Revista de Girona", núm. 159, 1993, pàgs. 36-39.

⁵ Carles RAHOLA, *La ciutat de Girona*, I, pàg. 77.

Generalitat de Catalunya. L'historiador Joan Busquets i Dalmau, autor de l'estudi *La Catalunya del Barroc vista des de Girona. La crònica de Jeroni de Real (1626-1683)*⁶ dóna en aquest llibre, que no em puc estar de recomanar, moltes clarícies sobre aquesta família i l'època en general. Quan Don Fernando i la Reina Isabel entraren a la ciutat de Girona el set de setembre de 1493 "anaren a posar en casa de mosèn Juan Çarriera, cavaller, al carrer de Ciutadans".⁷

La casa Catllar⁸ [Descatllar] era un altre dels casals nobles del carrer Ciutadans, situada a l'antic Hotel dels Italians. Segons Joan Busquets, més endavant, els Sarriera i dels Descatllar emparentaren: "l'esposa de Diego Sarriera i de Gurb, executat a Vic el 1652, era D. Cecília Descatllar. Els fills eren Joan Sarriera Descatllar, primer comte de Solterra (1642-1685)".⁹ A la balconada de l'antic Hotel dels Italians encara es pot veure l'escut de la família Desbach-Decatllar. És doncs en aquestes dues cases, les més representatives de la noblesa gironina, on es van escenificar aquestes "comèdies". Encara en 1716 el "Catastro ó inventari de la ciutat y territori de Gerona fet segons lo paper imprès que lo Ilustrísim Señor Don Joseph Patiño Intendente gral...", estudiat per Joan Boadas i Raset¹⁰, llegim com la casa Sarriera, era anomenada la casa del governador:

"Carrer Ciutadans: núm. 96. Ma. de Cruïlles i de Çarriera; 97, propietat de Joan Silvestre, notari públich. La major part ocupada per lo Señor Governador y General Comandant de Girona; 106. Comte de Solterra".

⁶ Ajuntament de Girona-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.

⁷ Vol II, pàg. 31.

⁸ En el repertori genealògic *El solar catalán, valenciano, balear*, vol. II, pàg. 88, la veu DESCATLLAR fa així:

"Modalidad de Catllar". Tenien casa a Ripoll. D'aquesta casa va ser Lluís Descatllar, casat amb Elvira Sarriera, de Girona, pares de Juan Descatllar Sarriera de Barcelona, cavaller d'Alcàntara en 1661.

⁹ Vol. II. pàg. 288.

¹⁰ *Girona després de la guerra de Successió*, IEG, Girona, 1986, pàg. 141 i 142.

APÈNDIX DOCUMENTAL¹¹

Any 1600

- [1]. A 2 de jener 1600 tinc rebut del comenador del hospital 1 lliura 4 sous. 1 diner a cobrat per les cadires y acientos de la comedia se representà dit dia en casa del governador...1 lliura 4 sous 1 diner.
- [2]. E a 5 de de dit tinc rebut del dit comenador 1 lliura 9 sous 2 diners. A rebut per les cadires y acientos de la comedia se representà dit dia en casa Callar...1 lliura 9 sous 2 diners.
- [3]. E a 6 de de dit tinc rebut del dit comenador 1 lliura 10 sous 4 diners. A rebut per les cadires y acientos de la comedia se representà dit dia en casa Callar...1 lliura 10 sous 4 diners.
- [4]. E a 7 de de dit, 1 lliura 8 sous per les cadires y acientos de la comedia se representà dit dia en casa Callar...1 lliura 8 sous.
- [5]. E a 8 de de dit, 1 lliura 10 sous per les cadires y acientos de la comedia se representà dit dia en casa Callar...1 lliura 10 sous.
- [6]. E a 11 de de dit, 17 sous 2 diners per les cadires y acientos de la comedia se representà dit dia en casa Callar... 17 sous 2 diners.
- [7]. E a 12 de de dit, 1 lliura 9 sous 2 diners per les cadires y acientos de la comedia representada dit dia en casa Callar...1 lliura 9 sous 2 diners.
- [8]. E a 13 de dit, 1 lliura 4 sous 1 diner per les cadires y acientos de la comedia representada dit dia en casa Callar...1 lliura 4 sous 1 diner.
- [9]. E a 16 de dit, 1 lliura 5 sous 5 diners per les cadires...1 lliura 5 sous 5 diners.

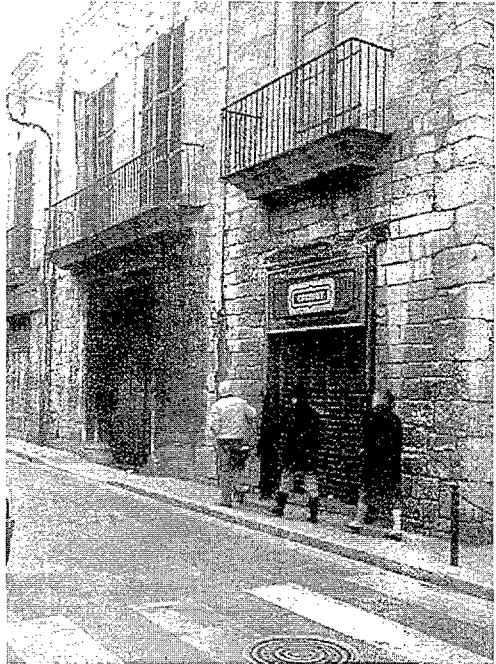
¹¹ Agraeixo a Santi Simon Soler el seu ajut paleogràfic en el desxiframent d'algunes d'aquestes notes.

- [10]. E a 26 de dit [setembre] 1600, 33 sous 3 diners de los asientos de la comedia se a representada en la casa del governador...33 sous 3 diners.
- [11]. E a 27 de dit [setembre] 1600, 1 lliura 13 sous 8 diners dels asientos de la comedia se a representada dit dia en la casa del governador...1 lliura 13 sous 8 diners.
- [12]. E a 28 de dit [setembre] 1600, 1 lliura 8 sous 3 diners dels asientos de la comedia se a representada dit dia...1 lliura 8 sous 3 diners.
- [13]. E a dit,¹² 27 sous 10 diners dels asientos de la comedia se a representada en casa del governador...27 sous 10 diners.
- [14]. E 1 de octubre, 2 lliures 6 sous dels asientos de la comedia.
- [15]. E a 2 de dit 6 sous 2 diners rebut dels asientos de la comedia ab suma de 34 sous 8 diners com los restants 28 sous 6 diners pagats per cueros de 2 cadiras 20 sous 6 diners(...) les quals son les hospital.
- [16]. E a dit, 1 lliura 9 sous dels asientos de la comedia...1 lliura 9 sous.
- [17]. E a 4 de dit, 1 lliura 16 sous 3 diners dels asientos de la comedia representada dit dia...1 lliura 16 sous 3 d.
- [18]. E a 5 de dit, 1 lliura 13 sous 8 diners dels asientos de la comedia representada dit dia...1 lliura 13 sous 3 d.
- [19]. E a 6 de dit, 1 lliura 11 sous 8 diners dels asientos de la comedia de dit dia...1 lliura 11 sous 8 d.
- [20]. E a 7 de dit, 18 sous 10 diners dels asientos de la comedia de dit dia...18 sous 10 d.

¹² No indica el dia.

UNES "COMÈDIES" REPRESENTADES A GIRONA L'ANY 1600

- [21]. E a 8 de dit, 2 lliures 2 sous 9 diners dels asientos de la comedia de dit dia...2 lliures 2 sous 9 d.
- [22]. E a dit, 1 lliura 1 diner dels asientos de la comedia...1 ll 1 diners.
- [23]. E a 10 de dit octubre, 1 lliura 12 sous 6 diners dels acientos de la comedia representada dit dia...1 ll 12 sous 6 diners.
- [24]. E a 11 de dit, 1 lliura 13 sous 6 diners dels asientos de la comedia representada dit dia...1 ll 13 sous 6 diners.
- [25]. E a 12 de dit, 19 sous dels asientos de la comedia...19 sous.
- [26]. E a 13 de dit, 18 sous dels asientos de la comedia...18 sous.
- [27]. E a 15 de dit, 2 lliures 6 diners dels asientos de la comedia...2 lliures 6 diners.

El carrer dels Ciutadans era la residència de les classes aristocràtiques i nobles de la ciutat.